

Parlament České republiky
POSLANECKÁ SNĚMOVNA
2005

4. volební období

986/1

Stanovisko vlády

k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 155/ 1995 Sb.,
o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů

předložené dopisem předsedy vlády Jiřího Paroubka ze dne
15. června 2005 (čj. 11864/05 - OVA)

S t a n o v i s k o

vlády k návrhu zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 986)

Vláda na jednání své schůze dne 15. června 2005 projednala a posoudila návrh zákona, kterým se mění zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů (sněmovní tisk č. 986), a vyslovila s tímto návrhem **n e s o u h l a s** z dále uvedených důvodů.

Předložený návrh zákona vymezuje okruh osob, kterých by se měl týkat, jako osoby se státním občanstvím České republiky. Zákon č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, však žádné nároky nespojuje se státním občanstvím a ani s trvalým pobytem na území České republiky (o trvalém pobytu hovoří důvodová zpráva). Podmínka českého občanství pro důchodový nárok by byla v rozporu též s Listinou základních práv a svobod (zejména s čl. 1 a čl. 3) a s komunitárním právem (zejména s nařízením Rady /EEC/ 1408/71 o aplikaci soustav sociálního zabezpečení na osoby zaměstnané, samostatně výdělečně činné a jejich rodinné příslušníky pohybující se v rámci Společenství), které neumožňuje činit rozdíly mezi jednotlivými občany členských států Evropské unie. Návrh zákona však vylučuje nejen osoby se slovenským státním občanstvím (nadto případně žijícími na území České republiky), ale i osoby s jiným státním občanstvím, popřípadě osoby bez státního občanství, pokud by tyto osoby splňovaly stejné podmínky jako podmínky navrhované u českých státních občanů. Pokud by Česká republika přijala zákon podmiňující důchodové nároky českým státním občanstvím, nebude tato podmínka z hlediska komunitárního práva i mezinárodních smluv relevantní a tyto důchodové nároky budou tedy muset být poskytovány všem občanům Evropské unie, tj. včetně občanů Slovenské republiky bez omezení na území České republiky, tj. budou muset být vypláceny i do Slovenské republiky. To by ovšem znamenalo značné rozšíření osobního rozsahu a vyrovnání rozdílů v hodnocení dob zaměstnání v bývalém Československu ve slovenských a českých důchodech na základě českého vnitrostátního opatření, které by mělo značný finanční dopad. Tento finanční dopad se odhaduje v důchodovém pojištění na 24 mld. Kč ročně (úhrnem za celou dobu vyrovnávání rozdílů více než 400 mld. Kč), neboť nemůže-li být použita podmínka českého státního občanství, splní ostatní podmínky navrhovaného zákona většina osob, kterým je dnes ve Slovenské republice vyplácen důchod (na pokrytí tohoto dopadu by bylo třeba navýšit v České republice sazbu pojistného o přibližně 2,5 procentních bodů); kromě toho by nově vznikla povinnost státu hradit též pojistné na zdravotní pojištění za dříve „slovenské“ a nyní „české“ důchodce. Z důvodové zprávy však v rozporu s předpokládanou skutečností vyplývá, že s návrhem zákona je spojen finanční dopad jen ve výši 110 až 130 mil. Kč ročně.

Předložený návrh zákona se týká osob, které získaly ke dni 31. prosince 1992 nejméně 25 roků doby pojištění, tj. netýká se řady dalších osob, zejména osob s nároky na důchody podmíněnými nepříznivým zdravotním stavem (invalidní důchody), kratší dobou pojištění (například nárok na starobní důchod vznikal při dovršení věku 65 let jen při 15 letech doby pojištění) nebo úmrtím pojištěnce. Návrh zákona představuje tedy nerovný přístup k pojištěncům, což není v souladu s Listinou základních práv a svobod a tento nerovný přístup by byl oprávněně napadnutelný. Ze strany předkladatelů návrhu zákona je přitom tento přístup záměrem, neboť v důvodové zprávě se uvádí, že se navrhuje řešit pouze občany nejpostiženější, tj. nemá se jednat o soustavné a permanentní odškodňování všech Čechů, kterým budou postupně přiznávány důchody a kteří někdy pracovali na Slovensku.

V čl. I bodě 1 předloženého návrhu zákona se v § 61a stanoví, že se důchod přiznaný podle mezinárodní smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení převede na důchod podle českých právních předpisů. Z tohoto ustanovení lze jen dovozovat to, co se uvádí v důvodové zprávě, tj. že se jedná o přepočtení důchodu přiznaného Slovenskou republikou na důchod podle českých právních předpisů. Ustanovení neřeší a ani nemůže řešit, co se stane se slovenským důchodem; důsledkem by tedy bylo dvojí plnění, tj. důchod by byl nadále poskytován slovenským nositelem pojištění (který nemá oporu k zastavení výplaty nebo k jinému opatření, neboť české jednostranné vnitrostátní opatření takovým důvodem není) a vedle toho by byl poskytován český důchod (nově přiznaný nebo zvýšený). Důchody se přitom nepřiznávají podle uvedené smlouvy, neboť se přiznávají podle vnitrostátních předpisů a výše uvedená mezinárodní smlouva stanoví jen určitá koordinační pravidla a v čl. 20 upravuje rozdělení zápočtu dob zaměstnání získaných před 1. lednem 1993. Způsob jakým by mělo být provedeno „Převedení na důchod podle českých právních předpisů“ není nijak upraven a není vůbec zřejmé, jak by mělo být prakticky provedeno, neboť v zákoně o důchodovém pojištění institut „převedení“ nebo přepočtu obsažen není. Součástí českého právního řádu je též smlouva mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení, jejíž čl. 20 upravuje právě zápočet dob zaměstnání získaných před 1. lednem 1993 buď v České republice nebo ve Slovenské republice, aby byl vyloučen dvojí zápočet téže doby. Vnitrostátním zákonem nelze platnost mezinárodní smlouvy, popřípadě některého jejího ustanovení zrušit nebo pozastavit; mezinárodní smlouva je navíc smlouvou podle čl. 10 Ústavy (je součástí českého právního řádu a má přednost před zákonem) a čl. 20 této smlouvy je zapracován do přílohy III nařízení Rady (EEC) 1408/71 a zůstal i po vstupu České republiky a Slovenské republiky do Evropské unie tedy nadále v platnosti. Pokud bylo záměrem předloženého návrhu zákona hodnotit dobu zaměstnání získanou před 1. lednem 1993 vždy jako „českou dobu“, i když podle čl. 20 smlouvy mezi Českou republikou a Slovenskou republikou o sociálním zabezpečení se má jednat o „slovenskou“ dobu, jedná se o postup v rozporu se smlouvou. Pokud záměrem bylo zavést nějakou podobu vyrovnání ke slovenskému důchodu, chybí v návrhu zákona jakákoliv úprava tohoto vyrovnání. Navrhované ustanovení § 61a je zcela nejasné a není tedy v podstatě aplikovatelné.

V čl. I bodě 1 předloženého návrhu zákona se v § 61b stanoví, že se důchod vyplácený „slovenskou stranou“ (tato formulace přitom nepatří do vnitrostátního zákona; jde o terminologii mezinárodních smluv) vyplácí v české měně. Vedle skutečnosti, že českému zákonu nepřísluší určovat, v jaké měně má jiný stát vyplácet své důchody, je toto ustanovení nadbytečné, neboť slovenské důchody jsou v České republice vypláceny v české měně jako zákonné měně a k přepočtu Sk na Kč se používají oficiální kurzy měn; smysl tohoto navrženého ustanovení není tedy zřejmý.

K předloženému návrhu zákona vláda ještě dodává, že rozdíly v českých a slovenských důchodech jsou dány řadou skutečností, především rozdílnou právní úpravou v České republice a ve Slovenské republice. Není důvodné navrhovaným „převodem“ vyrovnávat rozdílnou právní úpravu v obou státech, která v každém státě závisí na vlastních ekonomických, sociálních, politických a dalších skutečnostech. Návrh zákona by dopadal například též na situace, kdy české státní občanství by získal občan Slovenské republiky, který po celý život pracoval jen na Slovensku u slovenského zaměstnavatele a jemuž byl po roce 1992 podle slovenských právních předpisů přiznán důchod; k „přepočtu“ tohoto slovenského důchodu v důsledku pozdějšího získání českého státního občanství podle navrhovaného zákona nejsou žádné důvody. Akceptace návrhu zákona by znamenala též spekulativní žádosti o nabytí českého státního občanství, když by s tím bylo spojeno „přepočtení“ slovenského důchodu a vyplácení vyššího „českého“ důchodu.

Předložený návrh zákona má mít podle jeho navrhovatelů de facto charakter odškodnění některých českých občanů za rozdělení České a Slovenské Federativní Republiky v oblasti důchodového pojištění. Navrhovaný „odškodňovací“ charakter zákona je však v oblasti důchodového pojištění neakceptovatelný, neboť případné odškodnění není slučitelné s účelem důchodového pojištění ani s principy platné právní úpravy důchodového pojištění.